

תזכיר חוק

א. שם החוק המוצע

חוק בתי המשפט [נוסח משולב] (אתיקה ושיפוט משמעותי) (תיקון), התשס"ו-2006.

ב. מטרת החוק המוצע והצורך בו

נושא משרה שיפוטית מחזיק בכהותנו בנאמנות עבור כלל הציבור. תנאי מוקדם ליכולתו לשמש בכהותנו הוא אמון הציבור במערכת השיפוטית. אשר על כן, נדרש השופט לרמה גבוהה של מידות אישיות, נורמות התנהגות וטוהר מידות.

האחריות להתנהגות ראויה ואתית מוטלת על השופטים עצמם, בהתאם לחובתם לפעול על-פי עקרונות היסוד בשיטת המשפט, ובעיקר עקרונות עצמאות השפיטה, אי משוא פנים והגינות. עם זאת, כללי אתיקה כתובים עשויים להנחות את השופטים ולסייע להם במילוי תפקידם ולחזק את אמון הציבור במערכת השפיטה.

בעבר כללי ההתנהגות החלים על השופטים היו בחזקת תורה שבעל פה. בשנת 1993 פרסם נשיא בית המשפט העליון דאז, השופט מאיר שמגר, קוד אתי לשופטים הקרוי "כללי אתיקה שיפוטית, תשנ"ג-1993". כללים אלה לא נקבעו מכוח חקיקה, ואף בפסיקה נקבע כי אין להם מעמד מחייב (ע"פ 1182/99 אליהו הורביץ נ' מדינת ישראל, תקדין עליון 2000(1), 751).

מוצע להסמיך בחוק את נשיא בית המשפט העליון, בהתייעצות עם שר המשפטים, לקבוע כללי אתיקה להתנהגות שופטי ורשמי בתי המשפט, על מנת ליתן לכללי האתיקה שייקבעו מעמד מחייב, להנחות את השופטים ולהגביר את אמון הציבור בשופטיו. הסמכה כאמור תאפשר, מטבע הדברים, עדכון שוטף של כללי האתיקה והתאמתם למציאות המשתנה.

כמו כן, מוצע ליתן משמעות להפרה של כללי האתיקה, בדמות האפשרות להעמיד את המפר לדין המשמעתי הקיים, החל על שופטים.

ג. עיקרי החוק המוצע

עיקר 1 – קביעת כללי אתיקה: לפי החוק המוצע, ייקבעו על ידי נשיא בית המשפט העליון, בהתייעצות עם שר המשפטים, כללי אתיקה, שיחולו על שופטים ורשמים, לרבות כאלה שסיימו כהונתם (שאז ייתכן שתחולת הכללים תהיה חלקית).

עיקר 2 – הקמת וועדת אתיקה: תוקם וועדת אתיקה שתכלול שופטים מכהנים מבתי המשפט השונים ונציג נציבות תלונות הציבור על שופטים. תפקידה של הוועדה יהיה לתת חוות דעת מוקדמות בענייני אתיקה, על פי פניית שופטים או חוות דעת כלליות בענייני אתיקה לפי פניית נשיא בית המשפט העליון או שר המשפטים, והכל על פי סדרי עבודה שתקבע. החלטותיה יפורסמו לפי שיקול דעתה של הוועדה, ובאופן שתורה.

עיקר 3 – יצירת זיקה בין כללי האתיקה ובין הדין המשמעתי: ישוכלל מנגנון הגשת הקובלנות על שופטים לבית הדין המשמעתי, באופן שגם הפרת כללי האתיקה או החלטה של ועדת האתיקה יוכלו להוות בסיס להגשת קובלנה משמעטית.

ד. השפעת החוק המוצע על החוק הקיים

יתווסף לחוק בתי המשפט [נוסח משולב], התשמ"ד-1984 סעיף 16א ויתוקן סעיף 18 בו.

ה. השפעת החוק המוצע על תקציב המדינה, על תקנים במשרדי הממשלה וההיבט המנהלי
אין.

ו. להלן נוסח החוק המוצע

חוק בתי המשפט [נוסח משולב] (אתיקה ושיפוט משמעותי) (תיקון), התשס"ו-2006

1. בחוק בתי המשפט [נוסח משולב], התשמ"ד-1984¹ (להלן – החוק העיקרי),
בפרק א', אחרי סעיף 16, בסימן ה', במקום הכותרת "סימן ה': שיפוט
משמעותי" יבוא: "סימן ה': אתיקה ושיפוט משמעותי", ואחריה יבוא:

החלפת
כותרת
והוספת
סעיף 16א

16א. (א) נשיא בית המשפט העליון יקבע, בהתייעצות עם שר
המשפטים, כללי אתיקה לשופטים.

"כללי
אתיקה וועדת
אתיקה

(ב) כללי האתיקה יחולו על –

(1) שופט מעת שהצהיר הצהרת אמונים ועד שלושה
חודשים מתום כהונתו;

(2) רשם שמונה לפי סעיף 84, מעת מינויו ועד תום
כהונתו;

(3) שופט שסיים כהונתו, המכהן בבית דין מינהלי או
בוועדה ציבורית על פי דין, ככל שהדבר נוגע
למילוי תפקידו;

(ג) נשיא בית המשפט העליון, בהתייעצות עם שר
המשפטים, ימנה וועדת אתיקה בת חמישה חברים, וזה
הרכבה:

(1) שופט של בית המשפט העליון, אשר יהיה יושב
ראש הוועדה;

(2) שופט בית משפט מחוזי;

(3) שופט בית משפט השלום;

(4) שופט בית דין לעבודה;

(5) נציב תלונות הציבור על שופטים או מי שהוא קבע
לכך מקרב עובדי הנציבות.

(ד) תפקידה של וועדת האתיקה ליתן חוות דעת בענייני
אתיקה של שופטים, לפי פניית שופט בעניין הנוגע לו, או
לפי פניית נשיא בית המשפט העליון או שר המשפטים,

¹ ס"ח התשמ"ד, עמ' 198.

בעניינים כלליים.

(ה) חבר וועדת אתיקה ימונה לתקופה אחת שלא תעלה על שש שנים.

(ו) וועדת האתיקה רשאית לפרסם חוות דעת או החלטה שקיבלה, כולה או חלקה, בדרך שתורה, בציון שמו של השופט או בלא ציון שמו.

(ז) וועדת האתיקה תקבע את נהלי עבודתה וסדרי דיוניה ככל שלא נקבעו בחוק."

2. בסעיף 18(א) לחוק העיקרי, אחרי פסקה (1) יבוא:

"(א1) השופט נהג בניגוד לכללי האתיקה;

(ב1) השופט נהג בניגוד להחלטת וועדת האתיקה;

3. תחילתו של סעיף 18(א)-(א1)-(ב1) לחוק העיקרי כנוסחו בסעיף 2 לחוק זה ביום כניסתם לתוקף של כללי אתיקה שנקבעו לפי סעיף 16א.

תיקון סעיף
18

תחילה